

ОКРЕМІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА СОРТИ РОСЛИН

ВІТАЛІЙ ТРОПІН, к.ю.н., доцент кафедри
Дніпровський державний аграрно-економічний
університет

Існування та розвиток суспільства у сучасних умовах здійснюється в умовах збільшення чисельності населення, зменшення сільськогосподарських угідь, техногенного впливу на оточуючий світ та істотної зміни кліматичних умов. За таких умов особливе значення має науковий, творчий підхід з боку винахідників, селекціонерів, пересічних сільськогосподарських товаровиробників, зокрема фермерів та членів сільськогосподарських кооперативів до створення високопродуктивних сортів сільськогосподарських культур.

Але будь-яка суспільно-корисна діяльність зі створення нових сортів рослин являє собою творчий інтелектуальний процес, та має на меті створення нового творчого результату – сорту рослин, який за своєю природою належить до нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності.

Поняття «сорт рослин» закріплено у ст.1 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21.04.1993 р., й являє собою - окрему групу рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) в рамках нижчого із відомих ботанічних таксонів (рід, вид, різновидність) незалежно від того, чи задовольняє вона умови виникнення правової охорони.

Статтею 11 цього Закону визначено й різновиди сорту, на які можуть набуватися права інтелектуальної власності, а саме: клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція.

Проте, для отримання на нього прав інтелектуальної власності, він повинен відповідати певним критеріям придатності сорту. До таких критеріїв закон відносить: новизну, відмінність, однорідність та стабільність.

Згідно зі статтею 13 Закону будь-якому сорту рослин присвоюється назва, яка має його однозначно ідентифікувати і відрізнитися від будь-якої іншої назви існуючого сорту того самого або спорідненого виду в

Україні і державах-учасницях Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин (УПОВ, International Union for the Protection of New Varieties of Plants, UPOV), заснованого Міжнародною конвенцією з охорони нових сортів рослин від 02.12.1961, членом якого Україна є з 12.09.2006 (далі -

Конвенція УПОВ).

Якщо сорт був захищений, або якщо заявка на сорт рослин подана в іншій країні, назва сорту в Україні повинна бути однаковою з назвою в іншій країні. Якщо на сорт не була отримана патентна охорона в будь-якій країні, але він продається на ринку або відомий під певною назвою, ідентична назва має бути використана при отриманні охорони. Це відповідає політиці «один сорт - одна назва» і відображає важливість єдиної назви для кожного сорту у всьому світі.

Суб'єктом права на сорт рослини може бути не лише його особа, що створила цей об'єкт - автор, але й інші особи, що набули виключні майнові права у встановленому законом порядку: або за договором, або у порядку виконання службового завдання, або у спадщину тощо.

В наслідок створення певного сорту росли у його автора виникає низка прав, а саме: особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт рослини, що у наступному може засвідчуватися авторським свідоцтвом на сорт рослин; майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин, що у наступному може засвідчуватися патентом на сорт рослин; майнові права інтелектуальної власності на поширення сорту, що у наступному може засвідчуватися свідоцтвом про державну реєстрацію сорту.

В наступному окремі з зазначених прав інтелектуальної власності (майнові права та майнові права інтелектуальної власності на поширення сорту) можуть відчужуватися або передаватися у користування іншим особам на підставі авторських, зокрема ліцензійних договорів.

Належне оформлення прав інтелектуальної власності, отримання на них відповідних документів є умовами створення системи охорони прав на сорти рослин, що в наступному дозволяє стимулювати створення нових, а також поліпшення якісних критеріїв існуючих сортів рослин, а також забезпечити належний правовий захист від будь-яких зазіхань на зазначені права.

В разі належного оформлення та реєстрації прав інтелектуальної власності, особа, якій належать певні права на сорт, в разі їх порушення, може вимагати від порушників припинення дій, які порушують або створюють загрозу порушення її прав, стягнення завданих збитків, включаючи неоподатковані доходи, відшкодування моральної шкоди, а також вживати інші передбачені законодавством заходи, зокрема звертатися до правоохоронних та контролюючих органів.

Захист порушених прав особа, яка володіє правом на сорт, може забезпечити й шляхом звернення до суду з позовами про встановлення авторства на сорт, про виплату авторської винагороди, про виконання авторських та/або ліцензійних договорів, про встановлення власника патенту (свідоцтва), про визнання недійсним права на сорт або дострокового припинення прав, про порушення особистих немайнових і майнових прав на сорт тощо.

У кожному конкретному випадку спосіб та вид заходу захисту повинен обиратися такою особою виходячи з виду та особливостей певних прав, цінності сорту, умов за яких відбулося порушення прав, співрозмірності заходів з розміром шкоди, яка завдана цієї особі, а також суспільною значимістю цього сорту або прав тощо.